

บทที่ 2

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการออม

ความสำคัญของการออมกับการลงทุนที่จะผลักดันให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นสามารถพบได้จากแบบจำลองของนักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก (Neo-classical school) อาทิ แบบจำลอง ความเจริญเติบโตของ Harrod และ Domar (Harrod and Domar model (H-R)) (อ้างใน Kindleberger : 1965) ที่แสดงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ อัตราการออม (saving rate) และมีความสัมพันธ์ตรงกันข้ามกับอัตราส่วนทุนต่อผลผลิต (capital output ratio) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงอัตราความเจริญเติบโตดุลยภาพจะขึ้นอยู่กับช่วงอัตราส่วนการออมเทียบกับอัตราส่วนทุนต่อผลผลิต หรือแบบจำลองของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนเซียน (Keynesian school) อาทิ Kaldor (อ้างใน ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์ : 2529) ที่ระบุว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ตรงกันข้ามกับอัตราส่วนทุนต่อผลผลิต แต่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการออม ซึ่งการออมในทรรศนะของ Kaldor นั้น เป็นฟังก์ชันของการกระจายรายได้ (distribution of income) ระหว่างนายทุน (capitalists) และแรงงาน (workers) โดยกำหนดรายได้ประชาชาติในฐานะที่เป็นผลรวมของกำไรเบื้องต้น (gross profits) และค่าจ้างรวม (aggregate wages) ซึ่งการออมจะแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ การออมโดยแรงงานและการออมของนายทุน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงอัตราการเจริญเติบโตดุลยภาพจะขึ้นอยู่กับช่วงอัตราส่วนการออมเทียบกับผลผลิตซึ่งเป็นช่วงการออมของกรรมกรและการออมของนายทุน

นอกจากนี้ได้มีงานวิจัยในยุคหลังที่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการออมที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ อาทิ งานวิจัยของ Feldstein และ Horioka (1980) พบว่า การออมในประเทศ (domestic saving) มีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับการลงทุนในระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (industrialized economics) ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความสัมพันธ์ในระดับสูงต่อการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศอีกด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการออมและการลงทุน ประมาณได้ดังสมการต่อไปนี้

$$(I/Y)_i = \alpha + \beta (S/Y)_i \dots \dots \dots (1)$$

ซึ่ง I คือ การลงทุน Y คือ รายได้ประชาชาติ (GNP) i คือ คาบเวลา 1, 2, 3...n

S คือ การออม α, β คือ ค่าสัมประสิทธิ์ (coefficiency)

จากการศึกษาดังกล่าวพบว่าค่า β มีค่าเท่ากับ 0.89 เมื่อพิจารณาจากการออมและการลงทุนรวม (gross saving and investment) และมีค่าเท่ากับ 0.94 สำหรับการออมและการลงทุนสุทธิ (net saving and investment) ผลสรุปการศึกษาของ Feldstein และ Horioka คือ ผลกระทบที่ประชากรที่เกิดจากการออมในประเทศประมาณได้เท่ากับผลผลิตส่วนเพิ่ม (marginal product) ในประเทศก่อนเสียภาษี (pretax) ที่เกิดจากทุน ทรานดิลก็ตามที่การออมทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นในสต็อกของทุนในประเทศที่สูงกว่าการหลังไหลและการเคลื่อนย้ายทุนของต่างประเทศเข้ามาในประเทศ การศึกษาที่ได้ผลคล้ายคลึงกันได้แก่การศึกษาของ Nijathaworn (1993) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการออมและการลงทุนในประเทศไทย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของการออมในประเทศจากเงินที่มาจากการลงทุนหนึ่งหน่วยมีค่าประมาณ 0.8 ในช่วงปี 1980-1990 และจากการศึกษาดังกล่าว Nijathaworn สรุปได้ว่า การออมภายในประเทศเป็นตัวกำหนดหลัก (primary determinant) ของการลงทุนในประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้เสนอความเห็นว่ายบายเพิ่มการออมในประเทศจะมีส่วนสนับสนุนนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในประเทศ

จากการศึกษาในระดับมหภาค (macro) ทำให้ทราบถึงผลกระทบของการออมที่มีต่อการลงทุนและความจำเป็นโดยของระบบเศรษฐกิจ การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในรูปแบบจำลองทฤษฎีต่าง ๆ ที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมของการออมและการบริโภคจะสรุปภายใต้ตัวแปรทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญคือรายได้และการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ การส่งออก การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม การเคลื่อนย้ายทุนจากต่างประเทศ การออมภาครัฐ และอัตราภาษี เป็นต้น (BOT Economic Focus : 1996) แต่การศึกษาในลักษณะที่กล่าวมาแล้วนั้นไม่สามารถบ่งชี้ถึงรูปแบบการออมในระดับจุลภาค (micro) ได้อย่างเหมาะสม

ความแตกต่างของการออมในระดับครัวเรือนที่มีความแตกต่างตามภาคเศรษฐกิจ เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจประเทศไทยภายหลังการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1 ปี 2504 เป็นต้นมา ระบบเศรษฐกิจของประเทศได้แปรสภาพเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (dualistic economies) อย่างชัดเจน กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจจะประกอบด้วย ภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ (modern sector) ซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่มีการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสูงเน้นหนักในการใช้ทุนมากกว่าแรงงาน (capital intensive) เป็นภาคเศรษฐกิจที่แรงงานมีความรู้ความสามารถ (skilled labor) และอัตราค่าจ้างแรงงานอยู่ในระดับที่สูง ส่วนภาคเศรษฐกิจที่สองคือภาคเศรษฐกิจดั้งเดิม (traditional sector) เป็นภาคเศรษฐกิจเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีต่ำลงเน้นหนักการใช้แรงงานมากกว่าใช้ทุนในการผลิต (labor intensive) แรงงานในภาคเศรษฐกิจดังกล่าวมีความรู้ ความสามารถต่ำ (unskilled labor) และอัตราค่าจ้างแรงงานอยู่ในระดับต่ำ ระบบการจ้างงานไม่มีความมั่นคง (less job security) ซึ่งภาคเศรษฐกิจหลังเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีประชากรของ

ประเทศอยู่เป็นจำนวนมาก (จิระ นูรีคำ : 2537) จากลักษณะพิเศษของระบบเศรษฐกิจดังกล่าว จึงทำให้พฤติกรรมกรรมการบริโภคและการออมของเศรษฐกิจทั้งสองภาคมีความแตกต่างกันเชิง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของทั้งสองภาคเศรษฐกิจว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อที่จะสามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการออมได้อย่างถูกต้อง

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิง

งานการศึกษาการออมในระดับครัวเรือนในประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่แพร่หลายนัก แต่ยังมีการศึกษาที่น่าสนใจ คือ การศึกษาของ Chalongphob และคณะ (Chalongphob : 1991) ที่มุ่งศึกษาภาคการออมของครัวเรือนเพื่อที่จะใช้อธิบายการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและประชากรของ ไทย ในการศึกษาได้ประมาณฟังก์ชันอุปสงค์การออมของหน่วยครัวเรือนในปี 1981 โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาดั้งแต่ปี 1970 ถึงปี 1980 และใช้เทคนิคการถดถอยอย่างง่าย (ordinary least square : OLS) ผลการศึกษาได้สรุปปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การออมเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ปัจจัยทางด้านครัวเรือนและปัจเจกบุคคล กับปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยทางด้านครัวเรือนและปัจเจกบุคคลที่อธิบายฟังก์ชันอุปสงค์การออมได้ดี คือ รายได้ และสินทรัพย์ถือครอง ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกของหน่วยครัวเรือน และลักษณะของการใช้จ่าย กล่าวคือ การออมจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร (permanent income) เป็นหลัก แต่รายได้ที่ไม่คาดฝัน (transitory income) จะทำให้มีการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้นในอัตราสูงเช่นกัน โดยพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการออมของหน่วยครัวเรือนเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคที่คำนึงถึงรายได้ถาวร (the permanent income hypothesis) ของ Friedman และเป็นที่น่าสนใจว่า ครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำมากจะมีความโน้มเอียงการออมหน่วยท้าย (MPS) สูงถึง 0.666 สำหรับวัตถุประสงค์การออมของครัวเรือนนั้นจะรวมเอาการสะสมความมั่งคั่งเพื่อการใช้จ่ายในเหตุฉุกเฉิน (precautionary) และการสะสมเพื่อเป็นมรดกตกทอด (bequest) เข้าไว้ในส่วนของการออมด้วย นอกจากนี้ครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างของรัฐจะมีการออมในอัตราที่ต่ำ ทั้งนี้เนื่องมาจากระบบการให้บำนาญ (pension) และการให้สิทธิในการเบิกค่ารักษาพยาบาลของครอบครัวได้ทั้งหมดนั่นเอง ทางด้านระดับการศึกษาของครัวเรือนพบว่ามีผลกระทบในทิศทางตรงกันข้ามกับการออม โดยระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นจะทำให้การออมลดต่ำลง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าหน่วยครัวเรือนต่าง ๆ จะเปลี่ยนเงินออมให้อยู่ในการสะสมทุนมนุษย์ (human capital) ซึ่งการสะสมทุนมนุษย์ดังกล่าวจะเป็นการสร้างรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นของบุคคลในอนาคต ส่วนตัวแปรทางด้านจำนวนสมาชิกของหน่วยครัวเรือน พบว่า การออมจะลดต่ำลงถ้าจำนวนสมาชิกเป็นเด็กของครัวเรือนเพิ่มขึ้น แต่เมื่อ

อายุของสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ตัวแปรทางด้านประชากรดังกล่าวจะแปรผันตรงกันข้ามกับระดับการออมของครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องมาจากในขณะที่สมาชิกของครัวเรือนมีอายุน้อย (เป็นเด็ก) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นภาระพึ่งพิงของครัวเรือน (dependency) แต่เมื่อมีอายุสูงขึ้นเขาจะเปลี่ยนสถานภาพเป็นสมาชิกของครัวเรือนที่เป็นผู้ที่มีรายได้ทันที ลักษณะดังกล่าวทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นในที่สุด และปัจจัยสุดท้ายในกลุ่มครัวเรือนและปัจเจกบุคคลที่สามารถอธิบายฟังก์ชันการออมได้ดี คือ ลักษณะรายจ่ายของครัวเรือน (expenditure composition) ประกอบด้วยลักษณะการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคทางการแพทย์ คือ การใช้จ่ายในการป้องกันและรักษาความเจ็บป่วยจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออมของครัวเรือน ส่วนรายจ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าถาวร (durable goods) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออมที่มาจากรายได้ที่ไม่คาดฝัน (transitory income)

สำหรับปัจจัยทางด้านสังคมที่สามารถอธิบายฟังก์ชันการออมได้ดี คือ ภาวะเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านสังคมอื่น ๆ อาทิ สัดส่วนของประชากรที่เป็นชาวมุสลิม (Islamic) ตัวแปรทางด้านความเป็นเมือง (urbanization) ตัวแปรทางด้านภูมิภาค (regional) เป็นต้น โดยปัจจัยภาวะเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อรายได้ทั้งรายได้ถาวรและรายได้ที่ไม่คาดฝัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจจะทำให้มีผลกระทบทำให้ระดับการออมเพิ่มสูงขึ้นในที่สุด ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมอื่น ๆ อาทิ สัดส่วนของประชากรที่เป็นชาวมุสลิมจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการออม นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านความเป็นเมืองที่ถูกกำหนดให้เป็นปัจจัยที่จำกัดค่าเพียงสองค่า (dichotomous variable) ประกอบด้วย ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและเขตชนบทมีความสัมพันธ์กับการออมในลักษณะที่ต่างกัน กล่าวคือประชากรที่อาศัยในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลจะมีความโน้มเอียงในการออมน้อยกว่าประชากรที่อาศัยในเขตชนบท ส่วนปัจจัยทางด้านความแตกต่างระหว่างภูมิภาค ซึ่งเป็นตัวแปรที่จำกัดค่าเพียงสองค่าเช่นกัน พบว่า ประชากรที่ยากจนหาเช้ากินค่ำ (substantially) ที่อยู่ในเขตเมืองหลวงและปริมณฑล มีการออมเฉลี่ยต่ำกว่าประชากรในเขตภาคกลางและภาคใต้ นอกจากนี้ประชากรในเขตภาคกลางและภาคใต้อีกมีความโน้มเอียงการออมต่ำกว่าภาคเหนือ ซึ่งเป็นไปได้ว่าวิถีชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบตลาดในเมืองต่ำจะมีการออมสูงกว่าวิถีชีวิตที่พึ่งพาตลาดและความไม่เป็นเมืองสูง

ถึงแม้แบบจำลองฟังก์ชันอุปสงค์การออมของ Chalongphob จะมุ่งเน้นการออมของหน่วยครัวเรือน แต่งานการศึกษาไม่ได้อธิบายถึงการออมในภาคครัวเรือนที่มีความเชื่อมโยงกับการสะสมทุนอย่างเด่นชัดนัก ซึ่งแบบจำลองดังกล่าวได้เน้นการศึกษาอุปสงค์การออมโดยกำหนดให้ครัวเรือนในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน (homogeneity) ไม่ว่าจะเป็ครัวเรือนที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจชนบทหรือครัวเรือนในภาคเศรษฐกิจเมือง ดังนั้นข้อจำกัดที่จะเกิดขึ้นในการนำไป

อธิบายปรากฏการณ์การออมจะเกิดปัญหาการบ่งชี้ (identify) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในภาคเศรษฐกิจที่แตกต่างกันได้ อย่างไรก็ตามการศึกษาของ Chalongphob นั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างแบบจำลองหุ่น(simulation)ในการอธิบายความสัมพันธ์พฤติกรรมของครัวเรือนบางประการในการออม โดยที่ข้อมูลดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการนำไปวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและประชากร ดังนั้นความสมบูรณ์ของการศึกษาดังกล่าวจึงมีความสมเหตุสมผลกับโครงการการศึกษาภาพรวมของพฤติกรรมในครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะของสังคมและประชากรที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนการศึกษาของสุจิตรา บัวใบ (2526) ซึ่งได้ทำการศึกษาวเคราะห์พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตเมืองและเขตชนบทของภาคต่าง ๆ โดยศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสามารถในการออม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม รูปแบบการออมที่อยู่ในความนิยม เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการออมตลอดจนอุปสรรคของการออม เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางนโยบายชักชวนและกระตุ้นให้ครัวเรือนออมทรัพย์กับสถาบันการเงินมากขึ้น และออมทรัพย์กับตลาดการเงินนอกระบบลดลง

วิธีการศึกษาได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้ตารางทางสถิติและสร้างแบบจำลองพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และแบบจำลองความต้องการออมในลักษณะต่าง ๆ ที่อยู่ในความนิยมของครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วยความต้องการออมในรูปเงินสด ความต้องการออมในรูปเงินฝากธนาคารออมสินและสลากออมสิน ความต้องการออมในรูปเงินฝากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน และความต้องการออมในรูปกรรมธรรม์ประกันชีวิต โดยในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามโครงการระดมเงินออมปี 2523 ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลการศึกษาวเคราะห์สรุปได้ว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีสัดส่วนการออมในรูปของการถือสินทรัพย์ทางการเงินในระบบต่อสินทรัพย์ทางการเงินรวมสูงกว่าสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบทั้งนี้ยกเว้นในเขตชนบทของ กทม. และ 3 จังหวัดรอบนอกที่มีสัดส่วนการถือสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบสูงกว่าในระบบ ซึ่งรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงินในระบบที่อยู่ในความนิยม ได้แก่ เงินฝากธนาคารพาณิชย์ กรรมธรรม์ประกันชีวิต เงินฝากธนาคารออมสินและสลากออมสิน ส่วนรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบได้แก่ การเล่นแชร์ และเงินให้กู้ยืม สำหรับเหตุผลสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจออมรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ สถานที่ตั้งของสถาบันการเงิน ความสามารถในการถอนเงิน ความมั่นคงของสถาบัน และผลตอบแทนที่ได้รับ โดยในการออมนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อไว้ใช้จ่ายยามชราและเจ็บป่วย เพื่อการศึกษา และเพื่อป้องกันการสูญหาย ส่วนอุปสรรคที่ไม่ทำการออมกับสถาบันการเงิน ได้แก่ รายได้ต่ำ

นอกจากนี้ยังมีสาเหตุเกี่ยวกับความไม่เข้าใจวิธีการออมกับสถาบันการเงิน สำหรับค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) นั้น ปรากฏว่า ใน กทม. และ 3 จังหวัดรอบนอก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้นที่มีค่า APS ในเขตเมืองเท่ากับเขตชนบท ส่วนภาคอื่น ๆ ค่า APS ในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเฉพาะกรณีที่ครัวเรือนมีรายได้อยู่ระหว่าง 600 - 10,000 บาท พบว่า APS ในเขตเมืองจะสูงกว่าเขตชนบทเฉพาะใน กทม. และ 3 จังหวัดรอบนอกกับภาคใต้เท่านั้น ส่วนในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ APS ในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง สำหรับค่า MPS พบว่า ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้นที่มีค่า MPS ในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง ส่วนภาคอื่น ๆ พบว่าในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท

สำหรับผลการวิเคราะห์แบบจำลองพฤติกรรมการออมโดยใช้วิธีทางเศรษฐมิติ พบว่า ในทุกภาครายได้และขนาดของครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน โดยรายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวกและขนาดครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทางลบ ส่วนปัจจัยที่กำหนดความต้องการออมในรูปแบบต่าง ๆ ของครัวเรือนนั้น พบว่า รายได้ จุดมุ่งหมายในการออมเพื่อป้องกันการสูญหาย ผลตอบแทน และสถานที่ตั้งของสถาบัน มีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายความต้องการการออมดังกล่าวของครัวเรือน นอกจากนี้ในการศึกษานี้ยังได้วิเคราะห์แบบจำลองการออมของครัวเรือน โดยจำแนกตามชั้นอายุของหัวหน้าครัวเรือนและชั้นรายได้ด้วย กรณีจำแนกตามชั้นอายุของหัวหน้าครัวเรือนพบว่า ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมของครัวเรือนในแต่ละภาคส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดกับช่วงชั้นอายุ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต (The life cycle hypothesis) สำหรับกรณีจำแนกตามชั้นรายได้ พบว่า เมื่อระดับรายได้เพิ่มขึ้น ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะเพิ่มขึ้นตาม

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีผู้สนใจศึกษากรณีเกี่ยวกับการออมในลักษณะต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่สำหรับกรณีศึกษาเกี่ยวกับการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรกรรมที่มีระบบการเพาะปลูกที่เป็นแบบระบบเกษตรกรรมก้าวหน้าที่มีรูปแบบการออมแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการนั้น ยังไม่พบว่ามีผู้ใดได้ทำการศึกษาโดยเฉพาะในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนที่เป็นพื้นที่ที่ถูกเลือกเพื่อการศึกษาในครั้งนี้